



Handboek Open Source Program Office voor de Nederlandse overheid

Feiten, praktijk en mogelijke denklijnen

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

21 september 2026

Ten geleide

Dit Handboek is geschreven voor bestuurders, beleidsmakers en professionals die open source willen plaatsen waar het hoort: binnen de bredere opgave van digitale autonomie, weerbaarheid en professioneel opdrachtgeverschap. Het verbindt beleid met de praktijk, maakt zichtbaar wat er al is en benoemt waar nog echte keuzes liggen. Zo kan het zowel als naslagwerk als bij bestuurlijke besluitvorming worden gebruikt.

Managementsamenvatting

Open source is niet nieuw voor de overheid. De context waarin we ernaar kijken wel. Europa verbindt open source inmiddels rechtstreeks aan technologische soevereiniteit en digitale autonomie. Nederland heeft daarvoor al een basis van ruim twintig jaar beleid rond open standaarden, interoperabiliteit, hergebruik en het beperken van ongewenste leveranciersafhankelijkheden. De kern is inmiddels breder dan broncode publiceren: publieke organisaties moeten kunnen kiezen, kunnen overstappen, kennis opbouwen en grip houden op hun digitale omgeving.

“Versterking van de digitale autonomie door middel van open source.”

Europese Commissie

Bron: Europese Commissie, Versterken van de technologische soevereiniteit van Europa, 3 juni 2026.

De beleidsrichting is er. Nu gaat het om (bestuurlijk) doorzettingsvermogen. Opensourcowerken raakt juridische kennis, informatiebeveiliging, architectuur, inkoop, softwareontwikkeling, publicatie, hergebruik, onderhoud, opleiding en samenwerking tegelijk. Nieuwe Europese regelgeving maakt die samenhang concreter. Zo stelt de Cyber Resilience Act eisen aan cybersecurity, kwetsbaarheden en onderhoud voor producten met digitale elementen. Dat raakt opensourcowerken zodra open source onderdeel is van een product dat binnen het toepassingsgebied valt. Als die disciplines naast elkaar blijven werken, blijft de praktijk leunen op losse projecten, individuele trekkers en kennis die onvoldoende structureel wordt opgebouwd.

Door in te zetten op open standaarden, open source en leveranciersafhankelijke interoperabele oplossingen en Europese alternatieven wordt de afhankelijkheid van gesloten, niet-Europese technologieën verkleind.

Bron: Rijksoverheid, Visie Digitale autonomie en soevereiniteit van de overheid, 18 december 2025.

Een Open Source Program Office, kortweg OSPO, is bedoeld om bovenstaande samenhang te organiseren. Niet als extra bestuurslaag en ook niet als doel op zichzelf, maar als functie die bestaande verantwoordelijkheden met elkaar verbindt. Dat kan klein en virtueel, bijvoorbeeld via één herkenbaar aanspreekpunt of een netwerk van bestaande functies. Het kan ook uitgebreider worden ingericht. De verantwoordelijkheden zelf blijven waar ze horen: Bij de Chief Information Officer, de juridische functie, informatiebeveiliging, architectuur, inkoop en ontwikkelteams.

Nederland begint niet vanaf nul. Er zijn publieke voorlopers, [Opensourcewerken.nl](https://opensourcewerken.nl), gemeenschappen, standaarden en codevoorzieningen. Er is veel kennis, kunde en ervaring op dit gebied, maar de vraag voor het vervolg is praktisch: welke problemen blijven terugkomen, wat werkt al, welke kennis hoort dicht bij de organisatie te blijven en waar levert gezamenlijk organiseren werkelijk iets op? Voorbeelden alleen zijn niet genoeg. We moeten ook zicht krijgen op hergebruik, doorlooptijd, kosten, afhankelijkheden en continuïteit.

Figuur 1. De strategische lijn van Europa naar uitvoering.

Van Europa naar uitvoering

Samen werken aan een soeverein, weerbaar en digitaal wendbaar Nederland



Opensourcowerken vergroot ons digitaal handelingsvermogen en draagt bij aan een soeverein, weerbaar en wendbaar Nederland.

Bestuurlijk handelingsperspectief

De kern van dit Handboek ligt niet bij het formuleren van nieuw beleid, maar bij de vraag hoe bestaand beleid in de praktijk gaat werken. De richting is op hoofdlijnen helder. Open standaarden, hergebruik, open source, interoperabiliteit en het beperken van ongewenste afhankelijkheden maken al langere tijd deel uit van het Nederlandse en Europese beleidskader. De bestuurlijke opgave is daarom vooral: zorgen dat publieke organisaties over voldoende mandaat, kennis, capaciteit en samenhang beschikken om daar consequent naar te handelen.

Een OSPO kan daarbij een organiserende functie vervullen, maar is geen doel op zichzelf. De vorm volgt uit de opgave. Eerst moet duidelijk zijn welke functies nodig zijn, waar verantwoordelijkheden al goed zijn belegd, waar hiaten zitten en welke ondersteuning aantoonbaar waarde toevoegt. Pas daarna is een keuze over inrichting verantwoord.

1. Maak bestuurlijk mandaat expliciet.

Volwaardig opensourcewerken vraagt meer dan inhoudelijke expertise alleen. Er moet duidelijk zijn wie richting geeft, wie opdrachtgever is, waar besluiten worden genomen en welke ruimte de uitvoering heeft om over disciplines heen te handelen. Zonder herkenbaar mandaat blijft uitvoering afhankelijk van individuele trekkers, tijdelijke projecten en informele afspraken.

2. Organiseer de samenhang rond concrete functies.

De praktijk raakt tegelijk aan beleid, juridisch, informatiebeveiliging, architectuur, inkoop, ontwikkeling, publiceren, hergebruik, kennis en samenwerking. De kernvraag is of deze functies in de praktijk voldoende op elkaar aansluiten en waar aanvullende regie of ondersteuning nodig is. Een OSPO kan die samenhang organiseren zonder bestaande verantwoordelijkheden over te nemen.

3. Bouw voort op wat al werkt.

Nederland begint niet vanaf nul. Er zijn publieke voorlopers, netwerken, standaarden, platforms, codevoorzieningen en bestaande expertise. Nieuwe capaciteit is alleen zinvol wanneer zij een concreet hiaat vult, versnippering vermindert of bestaande kennis en voorzieningen beter bruikbaar maakt. Dat vraagt eerst inzicht in wat er al is en wat daarvan aantoonbaar werkt.

4. Behandel samenwerking als belangrijke randvoorwaarde

Opensourcewerken stopt niet bij organisatiegrenzen. Kennis, software, communities en leveranciersnetwerken lopen daar juist vaak doorheen. Samenwerking is daarom een belangrijke randvoorwaarde, maar geen doel op zichzelf. Zij moet gericht worden ingezet waar gezamenlijk ontwikkelen, hergebruik, kennisdeling of gedeelde expertise aantoonbaar beter werkt dan afzonderlijk handelen.

5. Stuur op resultaat en organiseer een duidelijk besluitmoment.

Bestuurlijke sturing vraagt meer dan zicht op activiteiten. Relevant is wat er daadwerkelijk verandert: hergebruik, doorlooptijd, continuïteit, overdraagbaarheid, kosten en afhankelijkheden. Spreek daarom vooraf af welke informatie nodig is om een keuze te maken en op welk moment die keuze wordt genomen. De uiteindelijke inrichting kan lokaal, gezamenlijk, centraal, in een netwerk of hybride zijn. De vorm is pas aan de orde wanneer duidelijk is welke functies nodig zijn, waar zij het beste thuis horen en welke aanpak aantoonbaar meerwaarde heeft.

Concluderend

Bestaand beleid krijgt pas betekenis als de uitvoering beschikt over mandaat, eigenaarschap, kennis en capaciteit. Organiseer die voorwaarden, verbind wat al bestaat en stuur op resultaat. De vorm volgt uit de opgave, niet andersom.

Inhoud

Bestuurlijk handelingsperspectief	4
Leeswijzer	6
Deel I. Feiten	7
1. Europa: open source en technologische soevereiniteit	7
2. Nederlandse beleidsontwikkeling	8
3. De bestuurlijke opgave: digitale autonomie en soevereiniteit	10
Deel II. Betekenis	11
4. Van beleid naar uitvoering	11
5. Autonomie, soevereiniteit, weerbaarheid en handelingsvrijheid	13
6. De toegevoegde waarde van opensourcewerken	13
7. Wat is een Open Source Program Office?	14
Deel III. Mogelijkheden	16
8. Functies en afbakening van een Open Source Program Office	16
9. Organisatorische randvoorwaarden	17
10. Samenwerking tussen publieke organisaties	18
11. Bestaande Nederlandse bouwstenen	19
Deel IV. De vraag	21
12. Praktijkbewijs: van aannemelijkheid naar aantoonbaar resultaat	21
13. Mogelijke denklijnen	23
14. De vervolgerkenning	24
15. Conclusies	24
Van verkenning naar besluit	25
Bijlage A. Tijdlijn 2000-2027	26
Bijlage B. Mogelijke OSPO-functies	28
Bijlage C. Uitvraag resultaatvoorbeelden	29
Bijlage D. Bronnenregister	30

Leeswijzer

Dit Handboek begint bij de feiten, duidt daarna wat die voor de uitvoering betekenen en eindigt bij de keuzes die nog openstaan. Zo blijft zichtbaar wat vaststaat, wat een redelijke conclusie is en waar bestuurlijke afweging begint. Er wordt vooraf geen organisatievorm of besturingsmodel gekozen.

- Deel I, hoofdstukken 1 tot en met 3, beschrijft controleerbare feiten: De Europese ontwikkeling, de Nederlandse beleidslijn en de bestuurlijke opgave rond digitale autonomie en soevereiniteit.
- Deel II, hoofdstukken 4 tot en met 7, beschrijft wat deze feiten betekenen voor de uitvoering.
- Deel III, hoofdstukken 8 tot en met 11, beschrijft mogelijke functies, randvoorwaarden, samenwerking en bestaande Nederlandse bouwstenen.
- Deel IV, hoofdstukken 12 tot en met 15, behandelt praktijkbewijs, mogelijke denklijnen en de vervolgerkenning zonder het antwoord vooraf vast te leggen.

Elk beschrijvend hoofdstuk sluit af met hetzelfde kader: Feit, constatering en mogelijke denklijn. Zo ziet de lezer direct wat vaststaat en waar nog een keuze ligt. Bestaande stelsels, waaronder het CIO-stelsel binnen de Rijksdienst, worden alleen als context beschreven. De bijlagen bevatten de (beleids)tijdlijn, een overzicht van mogelijke OSPO-functies, de uitvraag naar praktijkresultaten en het bronnenregister.

Deel I. Feiten

Beschrijvend en controleerbaar; waardering en afweging volgen in de delen II en III.

Deel I legt de feitelijke basis: De Europese ontwikkeling, de Nederlandse beleidslijn en de bestuurlijke opgave rond digitale autonomie en soevereiniteit. Iedere vermelding is terug te voeren op een openbaar document of een aangeleverde en gecontroleerde bron. Waar de onderbouwing nog niet volledig is, staat dat erbij.

1. Europa: open source en technologische soevereiniteit

Europa is het logische startpunt. Open source wordt daar niet langer alleen behandeld als software- of transparantievraagstuk, maar als onderdeel van een bredere agenda voor technologische soevereiniteit en digitale autonomie.

De Europese Commissie heeft sinds het jaar 2000 meerdere opensourcestrategieën uitgebracht. In de Open Source Software Strategy 2020-2023 werd open source gekoppeld aan digitale autonomie, delen en hergebruik, beveiliging, samenwerking en het behouden van controle. Een van de concrete acties was de oprichting van een Open Source Program Office binnen de Commissie zelf. Op 3 juni 2026 presenteerde de Commissie het pakket voor technologische soevereiniteit. Het pakket richt zich op vier hoofdgebieden: Halfgeleiders, cloud en artificiële intelligentie, een opensourcestrategie en de digitalisering van het energiesysteem. Als onderdeel van de opensourcestrategie wil de Commissie alternatieven in prioritaire gebieden opschalen, investeren in vaardigheden, start-ups en digitale infrastructuur en een groter gebruik binnen publieke administraties ondersteunen.

Twee ontwikkelingen versterken deze lijn. De Cyber Resilience Act trad op 10 december 2024 in werking en stelt cybersecurity-eisen aan producten met digitale elementen die binnen het toepassingsgebied vallen. Voor opensourcowerken is de toepassing afhankelijk van de concrete situatie; die juridische afbakening wordt in hoofdstuk 4 verder toegelicht. De meldverplichtingen uit artikel 14 gelden vanaf 11 september 2026 en de verordening is volledig van toepassing vanaf 11 december 2027. Op 29 oktober 2025 werd het Digital Commons European Digital Infrastructure Consortium formeel opgericht. Frankrijk, Duitsland, Italië, Luxemburg en Nederland zijn de vijf stichtende lidstaten. Het consortium is op 11 december 2025 in Den Haag officieel gelanceerd en ondersteunt grensoverschrijdende samenwerking rond open, interoperabele en herbruikbare digitale oplossingen. Het bredere Europese instrumentarium omvat daarnaast de Europese openbare licentie EUPL, de Open Data-richtlijn voor hergebruik van overheidsinformatie en de verordening Interoperabel Europa.

De Europese lijn gaat dus verder dan broncode alleen. Centraal staat een digitaal ecosysteem waarin publieke organisaties kunnen kiezen, kunnen overstappen en kennis en oplossingen makkelijker kunnen hergebruiken.

Feit	Open source is in 2026 expliciet opgenomen in het Europese pakket voor technologische soevereiniteit. De Cyber Resilience Act vormt een aanvullend Europees cybersecuritykader voor producten met digitale elementen; de toepassing op opensourcetrajecten hangt af van de concrete situatie, en Nederland is stichtend lid van het Digital Commons EDIC.
Constatering	Open source is daarmee onderdeel van een bredere Europese strategie voor autonomie en weerbaarheid, met wetgeving en instituties eromheen.
Mogelijke denklijn	Nederland kan zijn beleid en praktijk aan deze Europese ontwikkeling koppelen zonder open source voor iedere toepassing verplicht te maken.

Bron: Europese Commissie, *Open Source Software Strategy 2020-2023; Versterken van de technologische soevereiniteit van Europa*, 3 juni 2026; *Commission boosts open and interoperable digital ecosystems for public administrations*, 3 juni 2026; Verordening (EU) 2024/2847, art. 71; Digital Commons EDIC, *Governance, oprichting 29 oktober 2025 en officiële lancering 11 december 2025*.

2. Nederlandse beleidsontwikkeling

Ook Nederland begint niet bij nul. Open standaarden, interoperabiliteit, hergebruik, open source en leveranciersafhankelijkheid komen al meer dan twintig jaar terug in beleid, programma's, wetgeving en Kamerstukken.

Periode	Ontwikkeling	Betekenis
2002	Motie Vendrik c.s.	Oproep om open standaarden toe te passen en open source actief te stimuleren.
2003	Programma Open Source en Open Standaarden	Interoperabiliteit verbeteren en leveranciersafhankelijkheid verminderen.
2006	College en Forum Standaardisatie	Open standaarden structureel toepassen binnen de overheid.
2007-2008	Nederland Open in Verbinding	Open standaarden, open source, interoperabiliteit en een gelijk spelveld verder stimuleren.
2015	Wet hergebruik van overheidsinformatie	Hergebruik krijgt een afzonderlijk wettelijk kader.
2020	Open, tenzij	Vrijgeven en actief delen van broncode van overheidssoftware wordt beleidslijn.
2022	Opensourcewerken: de vrijblijvendheid voorbij	'open, tenzij' afwegingskader en vaststelling dat het uitgangspunt breed wordt onderschreven en beperkt nageleefd.
2023	Agenda Digitale Open Strategische Autonomie	Open source wordt expliciet verbonden aan digitale open strategische autonomie.
2024	Implementatie Open Data-richtlijn	Doorvertaling van de Europese Open Data-richtlijn; softwarebroncode wordt nadrukkelijker betrokken bij hergebruik.
2024	Interoperable Europe Act	Interoperabiliteit en hergebruik van digitale oplossingen krijgen een sterker Europees kader.
2025	Visie digitale autonomie en soevereiniteit van de overheid	Verminderen van ongewenste afhankelijkheden wordt een zelfstandige opgave; open source en open standaarden als mid delen.

Periode	Ontwikkeling	Betekenis
2026	Sourcingstrategie Rijk	De rijksbrede IT-sourcingstrategie vertaalt dezelfde opgave naar de inkoop van IT en de omgang met leveranciers.

De tijdlijn bevat geen algemene verplichting om open source te gebruiken. De rode draad is wel duidelijk: De overheid probeert al langere tijd interoperabiliteit, hergebruik, openheid en keuzevrijheid te vergroten en ongewenste leveranciersafhankelijkheden te verkleinen.

Waarom deze tijdlijn relevant is¹

De huidige aandacht voor digitale autonomie en soevereiniteit staat niet op zichzelf, maar sluit aan op beleid dat al langer in ontwikkeling is. De nadruk komt daardoor steeds meer te liggen op de uitvoering: hoe krijgen deze uitgangspunten concreet vorm in inkoop, architectuur, ontwikkeling en beheer? Het in het overzicht weergegeven rapport uit 2022 benoemde die stap als ‘de vrijblijvendheid voorbij’.

Feit	De overheid voert een doorlopende beleidslijn rond open standaarden, interoperabiliteit, hergebruik en open source, met sinds december 2025 een bestuurlijke visie op digitale autonomie en soevereiniteit.
Constatering	De huidige aandacht voor digitale autonomie bouwt voort op deze lijn. Nieuw is vooral de bestuurlijke verankering ervan.
Mogelijke denklijn	De volgende ontwikkelvraag kan zich richten op bestuurlijk draagvlak, uitvoerbaarheid, kennisborging en samenwerking in plaats van opnieuw op algemene beleidsvorming.

Bron: openbare Kamerstukken, wetgeving en officiële overheidsbronnen; bijlage A geeft de volledige tijdlijn met bronverwijzingen.

¹ Met dank aan Maurice Hendriks, expert open source, open standaarden en open ecosystemen, Directie Informatiebeleid/CIO, Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, voor zijn inhoudelijke bijdrage aan de historische feiteninventarisatie.

3. De bestuurlijke opgave: digitale autonomie en soevereiniteit

De Nederlandse overheid heeft digitale autonomie en soevereiniteit als bestuurlijke opgave benoemd. De vraag daarachter is heel concreet: Kunnen publieke organisaties zelf kiezen, overstappen wanneer dat nodig is, voldoende kennis in huis houden en regie voeren over kritieke digitale belangen? Dat gaat niet alleen over technologie. Het raakt net zo goed inkoop, infrastructuur, data, vakmanschap en de beschikbaarheid van reële alternatieven.

Zelf kunnen kiezen, kunnen overstappen en voldoende kennis in huis houden om grip te houden op de eigen digitale omgeving.

Bron: Rijksoverheid, *Visie Digitale autonomie en soevereiniteit van de overheid*, 18 december 2025.

Daar ligt de bestuurlijke betekenis van opensourcowerken. Open source is geen doel op zich, maar kan bijdragen aan meer grip op digitale keuzes en afhankelijkheden. Het Rijk kan organisaties daarbij ondersteunen met kennis, kaders en gedeelde voorzieningen. De manier waarop een organisatie dit intern inricht, blijft haar eigen verantwoordelijkheid.

Feit	De Nederlandse beleidslijn richt zich op meer grip, keuzevrijheid en continuïteit in een digitale omgeving waarin afhankelijkheden snel toenemen.
Constatering	Zonder mandaat, kennis en eigenaarschap blijft digitale autonomie een beleidsambitie in plaats van uitvoeringspraktijk.
Mogelijke denklijn	Beoordeel per toepassing welke publieke uitkomst nodig is en welke open of gesloten oplossing daar aantoonbaar het beste aan bijdraagt.

Bron: Rijksoverheid, *Visie Digitale autonomie en soevereiniteit van de overheid*, 18 december 2025.

Deel II. Betekenis

Redenerend van feit naar consequentie; keuzes worden hier nog niet gemaakt.

Deel II gaat over de praktijk. Welke disciplines moeten samenkomen, wat betekenen autonomie en weerbaarheid hier concreet en waar kan open source wel of juist niet helpen? Daarna komt de vraag in beeld welke rol een OSPO daarbij kan spelen.

4. Van beleid naar uitvoering

In de uitvoering blijkt snel dat opensourcowerken geen geïsoleerd IT-vraagstuk is. Wie code wil publiceren, heeft naast techniek ook duidelijkheid nodig over licenties, auteursrecht, informatiebeveiliging, documentatie, beheer, externe bijdragen en continuïteit. Bij inkoop geldt hetzelfde. De keuze tussen een open en een gesloten oplossing vraagt dus meer dan een productvergelijking. Open standaarden, overdraagbaarheid, exitmogelijkheden, onderhoud, de volwassenheid van de gemeenschap en alternatieve dienstverleners tellen allemaal mee.

Uitvoeringsvraag	Voorbeelden
Beleid	Hoe wordt het wettelijk kader vertaald naar werkbare keuzes?
Juridisch	Welke licenties, rechten en publicatievoorwaarden gelden?
Informatiebeveiliging	Wie volgt kwetsbaarheden, componenten en onderhoud?
Architectuur	Hoe worden interoperabiliteit, overdraagbaarheid en open standaarden meegewogen?
Inkoop	Hoe worden afhankelijkheden, exit en verschillende onderhoudsmodellen meegenomen?
Softwareontwikkeling	Hoe worden versiebeheer, reviews, bijdragen en documentatie ingericht?
Kennis	Waar is expertise beschikbaar en hoe wordt zij ingezet en geborgd?
Samenwerking	Wanneer is gezamenlijk ontwikkelen of hergebruik efficiënter dan afzonderlijk handelen?

Cyber Resilience Act en opensourcowerken

De Cyber Resilience Act² stelt cybersecurity-eisen aan producten met digitale elementen. Voor opensourcowerken is vooral van belang dat niet iedere open source-oplossing daar automatisch onder valt. Vrije en opensourcesoftware valt in beginsel alleen binnen het toepassingsgebied wanneer zij in het kader van een handelsactiviteit op de markt wordt aangeboden. Ook software die een publieke organisatie uitsluitend voor eigen gebruik ontwikkelt of aanpast, wordt niet beschouwd als op de markt aangeboden.

² Europese Unie, Verordening (EU) 2024/2847 van het Europees Parlement en de Raad van 23 oktober 2024 betreffende horizontale cyberbeveiligingsvereisten voor producten met digitale elementen en tot wijziging van Verordeningen (EU) nr. 168/2013 en (EU) 2019/1020 en Richtlijn (EU) 2020/1828 (Cyber Resilience Act), PbEU 2024, L 2847. Zie in het bijzonder de bepalingen over vrije en opensourcesoftware, het op de markt aanbieden van producten met digitale elementen en artikel 14 inzake meldverplichtingen.

De CRA wordt wel relevant wanneer open source onderdeel is van een product dat onder de verordening valt. Dan spelen onder meer kwetsbaarheden, beveiligingsupdates, onderhoud en verantwoordelijkheden in de keten een rol. Voor publieke organisaties vraagt dit per toepassing om een juridische beoordeling. De CRA is daarmee relevant voor professioneel opensourcewerken, maar vormt geen algemene verplichting voor open source ontwikkeling binnen de overheid.

De meldverplichtingen uit artikel 14 gelden vanaf 11 september 2026; de verordening is volledig van toepassing vanaf 11 december 2027.

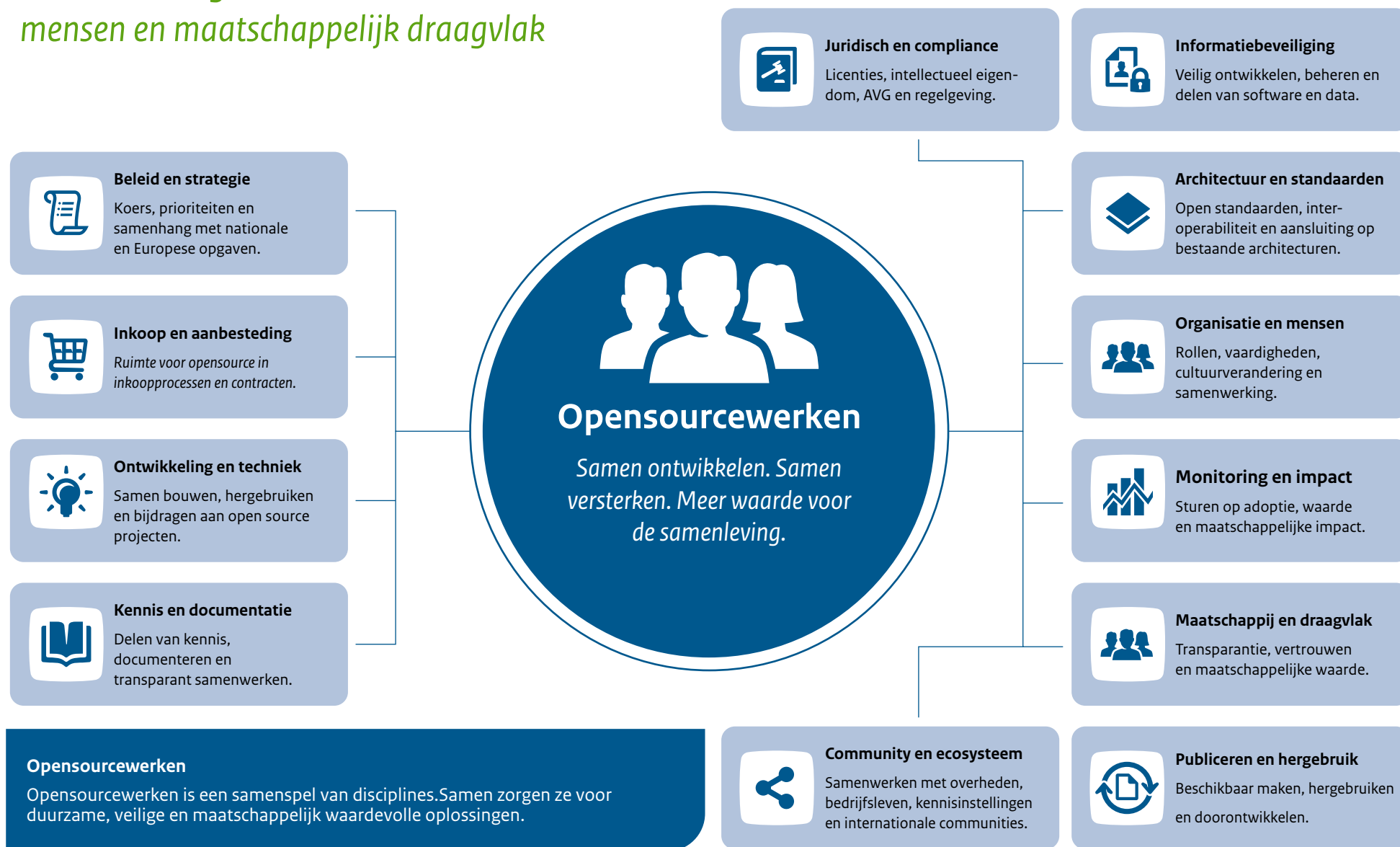
Uitvoeringsvraag

Open source is al onderdeel van het IT-landschap van de overheid. De vraag is daarom niet óf het wordt gebruikt, maar of organisaties genoeg kennis, processen en regie hebben om er bewust mee om te gaan.

Figuur 2. De disciplines die bij opensourcewerken samenkomen.

De disciplines die bij opensourcewerken samenkomen

*Van beleid en governance tot techniek,
mensen en maatschappelijk draagvlak*



Feit	Opensourcewerken raakt beleid, juridische vragen, informatiebeveiliging, architectuur, inkoop, ontwikkeling, kennis en samenwerking tegelijk.
Constatering	Waar die samenhang niet is georganiseerd, blijft de uitvoering afhankelijk van losse projecten, individuele personen en incidentele kennis.
Mogelijke denklijn	Organisaties kunnen per functie vaststellen wat al is belegd, wat ontbreekt en waar extra samenhang nodig is.

5. Autonomie, soevereiniteit, weerbaarheid en handelingsvrijheid

Autonomie, soevereiniteit, weerbaarheid en handelingsvrijheid worden vaak door elkaar gebruikt. Voor dit Handboek is het belangrijk ze uit elkaar te houden, omdat ze ieder iets anders zeggen over wat een organisatie daadwerkelijk kan.

Begrip	Betekenis in dit Handboek
Digitale autonomie	Het vermogen van de overheid om zelfstandig te handelen en keuzes te maken over digitale technologie, leveranciers en inrichting. Daarbij gaat het om technologische keuzevrijheid, voldoende eigen kennis en het bewust beheersen van strategische afhankelijkheden.
Digitale soevereiniteit	Het vermogen van de overheid om juridische, bestuurlijke en feitelijke zeggenschap en controle te houden over digitale infrastructuur, systemen en data die van belang zijn voor publieke dienstverlening en nationale veiligheid.
Weerbaarheid	Het vermogen van de overheid om risico's en verstoringen op te vangen, daarop te reageren en dienstverlening voort te zetten of snel te herstellen.
Handelingsvrijheid	De ruimte om technologie en leveranciers te kiezen, oplossingen aan te passen of te vervangen en waar nodig over te stappen zonder onredelijke belemmeringen door lock-in of incompatibiliteit.
Strategische afhankelijkheid	Een afhankelijkheid van technologie, leveranciers, kennis of infrastructuur die de continuïteit, publieke taakuitvoering of handelingsruimte van de overheid kan beperken.

De definities zijn bewust praktisch. Open broncode alleen maakt een organisatie niet autonoom. Daar zijn ook kennis, onderhoud, documentatie, reële alternatieven en regie voor nodig. Pas die combinatie geeft echte handelingsvrijheid.

Feit	De begrippen autonomie, soevereiniteit, weerbaarheid en handelingsvrijheid beschrijven competenties van een organisatie, geen eigenschappen van een product.
Constatering	Open source draagt alleen aan die competenties bij wanneer kennis, onderhoud en besturing zijn geregeld.
Mogelijke denklijn	Besluitvorming kan per toepassing toetsen welke competentie in het geding is en wat daarvoor nodig is.

6. De toegevoegde waarde van opensourcewerken

De waarde van opensourcewerken zit niet overal en ontstaat niet vanzelf. In de praktijk gaat het vooral om drie punten.

1. Keuzevrijheid en hergebruik. Beschikbare broncode en open standaarden kunnen de ruimte vergroten om andere uitvoerders of oplossingen in te zetten, en publiek gefinancierde software kan onder passende voorwaarden opnieuw worden gebruikt en doorontwikkeld.
2. Toegang tot kennis, interoperabiliteit en kennisborging. Broncode en goede documentatie maken het mogelijk kennis op te bouwen, over te dragen en door andere partijen te laten gebruiken. Open standaarden en transparante koppelvlakken helpen bij koppeling, gegevensuitwisseling en vervangbaarheid. Zo blijft cruciale kennis niet vanzelf bij één leverancier of specialist hangen.
3. Samenwerking en controle. Organisaties kunnen software, beveiligingskennis, documentatie en onderhoud gezamenlijk ontwikkelen. Broncode kan worden onderzocht en gecontroleerd, en alternatieve uitvoerders met overdraagbare software kunnen bijdragen aan continuïteit.

Open source is een strategisch beleidsinstrument waarmee de overheid richting geeft aan de markt en duidelijk maakt welke mate van openheid, samenwerking en afhankelijkheid zij in haar publieke digitale infrastructuur wenselijk of acceptabel vindt.

Wat niet automatisch volgt

Daar hoort ook een nuchtere tegenkant bij. Open broncode is niet automatisch veilig en open source is niet vanzelf goedkoper. Kosten kunnen verschuiven naar beheer, integratie en ondersteuning. Ook afhankelijkheid verdwijnt niet vanzelf; die kan net zo goed ontstaan rond één dienstverlener, specialist of gemeenschap. Voor sommige toepassingen bestaat bovendien geen passende open variant. De context en de kwaliteit van beheer blijven dus bepalend.

Feit	Open source kan bijdragen aan keuzevrijheid, hergebruik, interoperabiliteit en kennisdeling.
Constatering	De toegevoegde waarde is afhankelijk van de kwaliteit van besturing, onderhoud, expertise en samenwerking. Hier zijn middelen voor nodig.
Mogelijke denklijn	Beoordeel per toepassing welke publieke uitkomst centraal staat en welke bijdrage open source kan leveren aan autonomie en soevereiniteit.

Bron: OSOR Handbook: Open Source Software in Public Administration, Europese Commissie / Open Source Observatory, januari 2026; Nederlandse werkvertaling, 22 april 2026.

7. Wat is een Open Source Program Office?

Dan volgt de organisatievraag: Waar zijn de kennis, ondersteuning en coördinatie belegd die nodig zijn om opensourcewerken professioneel en herhaalbaar uit te voeren?

Internationaal wordt hiervoor vaak gewerkt met een Open Source Program Office. Een OSPO is geen wettelijk voorgeschreven organisatievorm. Het Open Source Observatory (OSOR), het kennis- en samenwerkingsplatform van de Europese Commissie voor open source binnen publieke organisaties, beschrijft een OSPO als onderdeel van een gestructureerde manier van werken met open source.³ Het gaat daarbij om het verbinden van kennis, uitvoering en besluitvorming, zonder bestaande verantwoordelijkheden over te nemen.

De vorm verschilt per organisatie. Ook internationaal delen publieke en private OSPO's kennis en ervaringen. Dat gebeurt onder meer via de TODO Group (onderdeel van de Linux Foundation), een internationale community rond OSPO's en professioneel open source management.² Binnen de

³ Europese Commissie / Open Source Observatory (OSOR), *OSOR Handbook: Open Source Software in Public Administration*, januari 2026. Het handboek behandelt OSPO's als een van de manieren waarop publieke organisaties opensourcewerken structureel kunnen organiseren.

Europese publieke sector gebeurt dit via het EU Public Services OSPO Network, dat sinds 2021 OSPO's en vergelijkbare initiatieven uit publieke organisaties met elkaar verbindt.⁴

In 2026 krijgt die Europese samenwerking een extra formele basis. In het voorstel voor de Cloud and AI Development Act (CADA) stelt de Europese Commissie een Europees OSPO Network voor. Dat netwerk is bedoeld voor samenwerking tussen OSPO's van Europese instellingen en publieke organisaties op lokaal, regionaal en nationaal niveau. Het voorstel noemt onder meer kennisuitwisseling over licenties, beveiliging, onderhoud en inkoop, en het delen en hergebruiken van open source software.⁵ Het gaat nog om een wetsvoorstel en dus niet om geldend recht.

De praktische waarde zit vooral in het bundelen en hergebruiken van kennis. Juridische, technische en organisatorische vragen hoeven dan niet steeds opnieuw te worden uitgezocht. Ervaringen kunnen breder worden gebruikt en organisaties kunnen waar dat zinvol is samen optrekken. De Europese Commissie heeft sinds 2020 zelf een OSPO als onderdeel van haar opensourcestrategie.⁶

Werkdefinitie voor dit Handboek

Een Open Source Program Office is een organisatorische functie die expertise en coördinatie rond opensourcewerken verbindt, over de volle breedte van gebruiken, bijdragen en publiceren. De functie kan organisaties helpen bij beleid, juridische vragen, informatiebeveiliging, architectuur, inkoop, ontwikkeling, publiceren, hergebruik, aanpassen, opleiding en samenwerking. De vorm kan verschillen van een klein virtueel team of netwerk tot een zelfstandiger georganiseerde voorziening, werkgroep, of een aangewezen rol of functie; de passende vorm hangt af van de context van de organisatie. De werkdefinitie sluit aan bij de definitie uit de scenariooverkenning OSPO Rijk van december 2023, die drie inrichtingsvarianten onderscheidde: Een centraal model, een gedecentraliseerd model en een gedistribueerd model op basis van cocreatie.

Feit	De Europese Commissie beschrijft het OSPO als onderdeel van een gestructureerde aanpak van opensourcewerken en heeft er sinds 2020 zelf één.
Constatering	Het OSPO is in deze beschrijving een functie en geen organisatievorm; over de vraag hoe overheden die functie zouden moeten beleggen, doet de beschrijving geen uitspraak.
Mogelijke denklijn	Organisaties kunnen de Europese beschrijving als ijkpunt gebruiken om hun eigen situatie te toetsen zonder daarmee een model te kiezen.

Bron: OSOR Handbook: Open Source Software in Public Administration, januari 2026; Europese Commissie, Open Source Software Strategy 2020-2023; Europese Commissie, Versterken van de technologische soevereiniteit van Europa, 3 juni 2026; EU Public Services OSPO Network.

⁴ TODO Group, internationale community voor Open Source Program Office-professionals en open source managers, gericht op het delen van kennis, ervaringen en hulpmiddelen rond OSPO's en open source management.

⁵ Europese Commissie / Interoperable Europe, EU Public Services OSPO Network. Het netwerk is sinds 2021 actief en verbindt OSPO's en vergelijkbare initiatieven binnen Europese publieke organisaties.

⁶ Europese Commissie, Proposal for a Regulation establishing a framework of measures for strengthening Europe's cloud and AI ecosystem (Cloud and AI Development Act), COM(2026) 502 final, 3 juni 2026. Het voorstel voorziet in een Europees OSPO Network en noemt onder meer samenwerking rond licenties, beveiliging, onderhoud, inkoop, delen en hergebruik van open source software.

Figuur 3. De OSPO als verbindende functie.

OSPO als verbindende functie

Samenbrengen, faciliteren en versterken, zonder bestaande verantwoordelijkheden over te nemen



De OSPO maakt de kracht van opensourcewerken toegankelijk en toepasbaar, voor een wendbare, weerbare en soevereine overheid.

Deel III. Mogelijkheden

Verkenkend en meervoudig; dit deel spreekt geen voorkeur uit en schrijft geen inrichting voor.

Deel III beschrijft welke functies een OSPO kan verbinden, welke randvoorwaarden daarbij tellen en welke Nederlandse bouwstenen al beschikbaar zijn. Het schrijft geen voorkeursmodel voor, maar maakt duidelijk waar keuzes nodig zijn.

8. Functies en afbakening van een Open Source Program Office

Het overzicht hieronder laat zien welke functies een OSPO kan verbinden. Bijlage B bevat per functie een toetsvraag. Een OSPO neemt bestaande verantwoordelijkheden niet over. Het maakt vooral zichtbaar wat al goed is belegd, waar hiaten zitten en waar kennis of hergebruik beter kan worden georganiseerd.

OSPO verbindt	Praktische betekenis
Beleid	Opensourcebeleid vertalen naar werkbare kaders, processen en keuzes; knelpunten en uitvoeringsvragen terugbrengen naar beleidsverantwoordelijken.
Juridisch	Helpen bij licenties, auteursrecht, intellectueel eigendom, licentie-compatibiliteit en voorwaarden voor gebruik, aanpassen, bijdragen en publiceren.
Informatiebeveiliging	Opensourcegebruik en -ontwikkeling verbinden met bestaande beveiligingsprocessen, waaronder kwetsbaarheden, beveiligings-updates, componentinformatie en beoordeling van projectgezondheid.
Architectuur	Interoperabiliteit, open standaarden, compatibiliteit, overdraagbaarheid en langetermijnonderhoud meenemen in technische keuzes.
Inkoop	Helpen bij selectiecriteria, markt- en dienstenecosystemen, contractvoorwaarden, exit, gezamenlijke inkoop en eisen aan leveranciers die bijdragen aan opensourceprojecten.
Ontwikkeling	Teams helpen bij ontwikkelpraktijken, versiebeheer, documentatie, bijdragen aan bestaande projecten en samenwerking met de hoofdcoderepository.
Publiceren	Begeleiden van het verantwoord vrijgeven van software, inclusief licentie, documentatie, beheer, externe bijdragen en aansluiting op catalogi.
Hergebruik	Bestaande publieke en Europese oplossingen vindbaar maken, beoordelen en hergebruik stimuleren voordat nieuwe software vanaf nul wordt ontwikkeld.
Aanpassen	Helpen bij het verantwoord aanpassen van bestaande oplossingen, bij voorkeur in samenwerking met het bestaande project om onderhoudslast en afwijking te beperken.

OSPO verbindt	Praktische betekenis
Opleiding	Kennis en vaardigheden ontwikkelen bij onder meer inkoop, juridische functies, ontwikkelaars, architectuur, informatiebeveiliging en management.
Samenwerking	Relaties en praktische samenwerking organiseren met andere publieke organisaties, gebruikersgroepen, opensourcegemeenschappen, leveranciers en Europese netwerken.

Wat een Open Source Program Office niet overneemt

- De Chief Information Officer blijft verantwoordelijk voor de informatievoorziening binnen de bestaande besturing.
- De Chief Information Security Officer, of een vergelijkbare functionaris, blijft verantwoordelijk voor informatiebeveiliging en risicobeheersing; binnen het Rijk is dit een belegde rol in het CIO-stelsel.
- Juridische professionals blijven verantwoordelijk voor formele juridische beoordeling.
- De opdrachtgever blijft verantwoordelijk voor de behoeftestelling; inkoop ondersteunt bij aanbesteding en contractering.
- Architectuurfuncties blijven verantwoordelijk voor architectuurkaders en samenhang.
- Ontwikkelteams blijven verantwoordelijk voor technische kwaliteit, onderhoud en uitvoering.
- Bestuur en lijnmanagement blijven verantwoordelijk voor besluiten, risicoacceptatie en middelen.

Een OSPO kan specialistische kennis toevoegen en functies verbinden waar dat nodig is. De winst zit erin dat dezelfde vragen niet op meerdere plekken opnieuw worden opgelost, zonder een parallelle bestuurslaag te creëren.

Feit	Internationaal beschreven OSPO-functies bestrijken beleid, juridische vragen, informatiebeveiliging, architectuur, inkoop, ontwikkeling, publiceren, hergebruik, aanpassen, opleiding en samenwerking.
Constatering	De functie verbindt bestaande verantwoordelijkheden en neemt ze niet over; zij vormt geen parallelle besturing.
Mogelijke denklijn	Organisaties kunnen per functie vaststellen wat al is belegd, wat ontbreekt en wat zich leent voor samenwerking; bijlage B biedt daarvoor toetsvragen.

9. Organisatorische randvoorwaarden

Hoofdstuk 8 laat zien welke functies een OSPO kan verbinden. Daarna volgt de praktische vraag: Wat moet op orde zijn om zo'n functie werkelijk te laten werken? Het OSOR-handboek en de praktijk laten daarbij een aantal randvoorwaarden terugkomen, ongeacht de gekozen vorm.

Dit overzicht is geen blauwdruk, maar een praktische toets: Wat is geregeld, wat ontbreekt en wat is logisch om samen te organiseren?

Randvoorwaarde	Wat vraagt dit in de praktijk?
Duidelijk doel en mandaat	De functie heeft een herkenbare opdracht die past bij de organisatie-context; het OSOR-handboek noemt voor formele OSPO-structuren politieke steun en een helder mandaat als belangrijke voorwaarden.
Aanspreekpunt en coördinatie	Teams weten waar zij terecht kunnen en terugkerende vragen worden organisatiebreed hergebruikt in plaats van opnieuw opgelost.
Juridische basis	Licenties, auteursrecht, compatibiliteit, privacy en andere relevante regelgeving zijn structureel geborgd.
Informatiebeveiliging	Beoordeling van kwetsbaarheden, beveiligingsupdates, projectgezondheid, componenten en onderhoud sluit aan op bestaande beveiligingsprocessen.

Randvoorwaarde	Wat vraagt dit in de praktijk?
Selectie en architectuur	Bij oplossingen worden documentatie, onderhoud, gemeenschap, interoperabiliteit, toegankelijkheid en langetermijnduurzaamheid meegewogen.
Inkoop en dienstenecosysteem	De organisatie kan leveranciers en dienstverleners beoordelen op expertise, bijdrage aan projecten, ondersteuning en continuïteit; inkoopvoorwaarden houden rekening met open werkwijzen.
Ontwikkelen en aanpassen	Er zijn processen voor hergebruik, aanpassen, versiebeheer, reviews, bijdragen aan het hoofdproject en het voorkomen van onnodige afsplitsingen.
Publiceren en hergebruik	Publicatie omvat niet alleen broncode, maar ook licentie, meta-gegevens, documentatie, beheer en vindbaarheid in relevante catalogi.
Gemeenschappen en samenwerking	Rollen, verantwoordelijkheden en besluitvorming in samenwerking met gebruikers en gemeenschappen zijn helder genoeg om duurzame deelname mogelijk te maken.
Financiering en onderhoud	Langetermijnbeheer, onderhoud en financiering worden meegewogen; opensourcowerken is niet kosteloos.
Opleiding en adoptie	Gebruikers en professionals krijgen uitleg, training en ondersteuning; verandering wordt gekoppeld aan concrete gebruikersbehoeften.
Monitoring en leren	De organisatie volgt gebruik, bijdragen, publicaties, hergebruik, knelpunten en resultaten en gebruikt die informatie om werkwijzen te verbeteren.

Feit	Het OSOR-handboek benoemt terugkerende randvoorwaarden, van mandaat en juridische borging tot financiering en monitoring.
Constatering	De randvoorwaarden gelden ongeacht de gekozen vorm; zij beschrijven werking, geen inrichting.
Mogelijke denklijn	Organisaties kunnen het overzicht als spiegel gebruiken: Welke randvoorwaarden zijn vervuld, welke niet, en welke lenen zich voor gezamenlijke invulling?

10. Samenwerking tussen publieke organisaties

Samenwerking is een belangrijke randvoorwaarde voor volwaardig opensourcowerken. Veel kennis, hergebruik en communityvorming lopen immers over organisatiegrenzen heen. Dat maakt samenwerking niet automatisch voor iedere organisatie of toepassing verplicht. De maatstaf blijft of zij concrete waarde oplevert: minder dubbel werk, beter hergebruik, toegang tot kennis, gezamenlijke ontwikkeling of schaalvoordeel. Juist op die punten beschrijft het OSOR-handboek mogelijke voordelen.

Sommige onderdelen lenen zich direct voor hergebruik. Juridische analyses, voorbeeldteksten, audits, informatie over kwetsbaarheden, trainingsmateriaal en specialistische kennis hoeven niet overal opnieuw te worden gemaakt. Hetzelfde geldt voor ervaring met open standaarden, exitvoorwaarden, contracten en leveranciersmodellen.

Europa heeft inmiddels concrete voorzieningen voor samenwerking: een catalogus van opensource-oplossingen, het netwerk van publieke OSPO's en programma's voor vrije en open software voor publieke diensten. Het [Digital Commons EDIC](#) biedt daarnaast een juridische structuur voor samenwerking tussen lidstaten.

Feit	Publieke organisaties delen dezelfde juridische, technische en organisatorische vragen, en Europa organiseert de bundeling daarvan inmiddels via catalogi, netwerken en een consortium.
Constatering	Samenwerking is nergens voorgeschreven. Europa organiseert haar wel steeds actiever, en de mogelijke schaalvoordelen zijn reëel. De afweging om al dan niet samen te werken blijft echter aan organisaties zelf.
Mogelijke denklijn	Nederlandse organisaties kunnen per vraagstuk toetsen of een gezamenlijke oplossing al bestaat voordat zij afzonderlijk investeren.

Bron: Europese Commissie, *European Public Services OSPO Network*; *Free and Open Source Software for European Public Services*; *EU Open Source Solutions Catalogue*.

11. Bestaande Nederlandse bouwstenen

Nederland heeft al een stevige basis van beleid, organisaties, gemeenschappen, standaarden en technische voorzieningen, zoals code.overheid.nl, waar alle open source ontwikkelingen vanuit de overheid gepubliceerd worden. Het Open Source Observatory kwalificeert Nederland in het Country Report 2026 als 'A leading example' en noemt daarbij onder meer de actievere rijksbrede sturing en de ontwikkeling van OSPO-capaciteit.

Bestaande bouwsteen	Relevantie
BZK en het BZK-OSPO	Beleidsontwikkeling, ondersteuning en eigen OSPO-ervaringskennis.
code.overheid.nl	Voorziening om publieke broncode beter te publiceren, vinden en hergebruiken. Kan op termijn gaan fungeren als dé plek voor de publicatie van door de overheid ontwikkelde open source software.
Belastingdienst	Beschikt over een Open Source Program Office dat begeleidt bij het gebruiken van, bijdragen aan en publiceren van open source software; de rol wordt verder uitgebouwd in het kader van digitale autonomie.
Opensourcewerken.nl	Kennisomgeving en praktijkgemeenschap met uitleg, hulpmiddelen en praktijkinformatie.
Developer.overheid.nl	Overheidsportaal voor ontwikkelaars en verwijzingen naar relevante kennis en gemeenschappen.
Standaard voor Publieke Code	Criteria en adviezen voor open, herbruikbare en duurzame publieke software.
Code for NL	Gemeenschap rond publieke digitale diensten en open ontwikkeling.
VWS	Praktijkervaring, expertise en openbaar beschikbare instrumenten voor opensourcewerken.
Common Ground	Gemeentelijke informatiearchitectuur en samenwerkingsbeweging met open componenten en gezamenlijke ontwikkeling.
NL Design System	Gezamenlijke, open ontwerpcomponenten en richtlijnen voor digitale overheidsdiensten.
OpenWebConcept	Gemeentelijk samenwerkingsverband dat opensourcecomponenten voor websites en dienstverlening deelt.
Digilab	Gezamenlijke ontwikkel- en beproevingsomgeving van overheden voor federatieve voorzieningen.
OSPO-NL	Informeel netwerk voor samenwerking, signalering, kennisuitwisseling en verbinding tussen professionals rond opensourcewerken. Geen formele OSPO of bestuurlijke structuur, maar wel een relevante netwerkfunctie.

Bestaande bouwsteen	Relevantie
Dutch Open Source Business Alliance	DOSBA is een vertegenwoordiging van Open Source-georiënteerde IT-bedrijven in Nederland. Het doel van DOSBA is om Open Source-bedrijven samen te brengen en te fungeren als centraal aanspreekpunt voor deze samenwerkende bedrijven, de overheid en publieke sector.

De praktijk is breder dan deze voorbeelden. Verschillende publieke organisaties ontwikkelen eigen voorzieningen en werkwijzen. In dit Handboek tellen voorbeelden pas als bewijs wanneer hun status of resultaat controleerbaar is. De eerste winst zit daarom niet vanzelf in iets nieuws bouwen, maar in beter benutten wat er al is, meer hergebruiken en scherper vastleggen wat werkt.

Feit	Nederland beschikt over meerdere voorlopers, platforms, gemeenschappen, standaarden en codevoorzieningen, en werd in 2026 door het Open Source Observatory als 'A leading example' gekwalificeerd.
Constatering	Nederland beschikt over meerdere voorlopers, platforms, gemeenschappen, standaarden en codevoorzieningen. Het Open Source Observatory kwalificeert Nederland in het Country Report 2026 als 'A leading example'.
Mogelijke denklijn	De professionalisering van samenwerking tussen de bestaande structuren is van even groot belang als het opzetten van nieuwe voorzieningen, om op die manier de samenhang te borgen.

Bron: Open Source Observatory van de Europese Commissie, *Netherlands 2026 Country Report: A leading example*, 7 juli 2026; OSOR Handbook, 2026; Belastingdienst, *Digitale autonomie bij de Belastingdienst*, 2026; [Opensourcewerken.nl](https://opensourcewerken.nl/); developer.overheid.nl; Digitale Overheid.

Deel IV. De vraag

Deel IV gaat over wat nog onvoldoende scherp is. Het beleid en de belangrijkste functies zijn goed beschreven; de resultaten in de praktijk veel minder. Daarom verschuift de aandacht naar bewijs: Wat werkt, wat levert het op en welke keuzes volgen daaruit?

De voorgaande delen laten zien welk beleid er ligt, welke functies een rol spelen en welke randvoorwaarden terugkomen. Wat per Nederlandse casus nog minder scherp is, is het resultaat in de praktijk. Dat is geen reden om te wachten. Het is wel een reden om beter te meten en ervaringen beter vergelijkbaar te maken.

12. Praktijkbewijs: van aannemelijkheid naar aantoonbaar resultaat

Dit hoofdstuk kijkt niet naar intenties, maar naar wat er in de praktijk verandert. Daarvoor is meer Nederlandse resultaatinformatie nodig dan nu openbaar beschikbaar is. Juist daarom houden we beleid, ervaring en gemeten resultaat uit elkaar.

Voor gerapporteerde resultaten geldt bovendien een strikte driedeling.

1. Gedocumenteerd is wat met een openbare bron of een controleerbare meting is te staven.
2. Geschat is wat door de betrokken organisatie beredeneerd is becijferd zonder onafhankelijke meting.
3. Geclaimd is wat als ervaring wordt gerapporteerd zonder openbare onderbouwing.

Alle drie kunnen bruikbaar zijn, maar ze wegen niet even zwaar. Door dat onderscheid expliciet te maken, lopen ervaring, schatting en gemeten resultaat niet door elkaar.

Dat open source economische en strategische waarde kan opleveren, is Europees onderzocht. Een studie in opdracht van de Europese Commissie schatte dat circa €1 miljard aan investeringen door in de EU gevestigde bedrijven in open source software in 2018 samenhang met €65 tot €95 miljard aan positieve economische impact. Voor Nederland is de interessantere vraag wat per casus zichtbaar wordt in hergebruik, doorlooptijd, kosten, afhankelijkheid en continuïteit.

Informatie	Wat is al beschikbaar?	Wat is aanvullend nodig?
Beleid en wetgeving	Kamerstukken, wetgeving, Europese strategieën en Nederlands beleid.	Actualiteitscontrole en correcte bronverwijzing.
Organisatorische praktijk	Europese Commissie, Nederlandse OSPO's, platforms en instrumenten.	Concrete beschrijving van toepassing per organisatie.
Resultaat	Enkele kwalitatieve voorbeelden.	Meetbare of verifieerbare voorbeelden van hergebruik, doorlooptijd, kosten, afhankelijkheid en continuïteit.

Resultaat meten is geen extra voorwaarde voor het publiceren van broncode. De beleidslijn 'Open, tenzij' gaat over het vrijgeven van eigen broncode. Wat anderen er daarna mee doen, ligt niet volledig bij de publicerende organisatie. Meten heeft een ander doel: leren wat werkt, keuzes vergelijken en de publieke en bedrijfsmatige waarde van digitalisering beter onderbouwen. Dat geldt voor open én gesloten oplossingen.

Vier Nederlandse praktijkvoorbeelden

Publicatie van broncode door het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Het ministerie publiceert broncode en documentatie van uiteenlopende projecten, waaronder de Nederlandse identiteitsportemonnee, het algoritmeregister en DigiD. Dat de broncode openbaar en raadpleegbaar is, is zelfstandig vast te stellen. Wat die openbaarheid heeft opgeleverd aan hergebruik door andere organisaties, aan gevonden en herstelde kwetsbaarheden of aan verminderde afhankelijkheid, is niet gemeten en dus niet vast te stellen.

Indeling: de publicatie is gedocumenteerd, het effect ervan is niet vastgesteld.

Opensourceontwikkeling bij het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

Sinds de ontwikkeling van de corona-applicaties, waarbij meekijken en meedenken tijdens het bouwen mogelijk was, ontwikkelt het ministerie ook andere toepassingen in de openbaarheid. De doorlopende praktijk is controleerbaar aan de gepubliceerde codeverzamelingen. Voor de coronaperiode is de opbrengst bovendien onafhankelijk beoordeeld: het Adviescollege ICT-toetsing concludeerde dat de hoge mate van transparantie de kwaliteit van het ontwikkelproces ten goede kwam. Kwantitatieve effecten van de bredere praktijk zijn niet vastgesteld.

Indeling: De werkwijze is gedocumenteerd, de opbrengst is voor de coronaperiode kwalitatief gedocumenteerd; kwantitatief effect is niet vastgesteld.

Perceelwijzer van waterschap Aa en Maas

De toepassing geeft agrariërs op maat informatie over hun landbouwgrond en is in juni 2020 gelanceerd na een gesloten ontwikkeling. Het waterschap heeft aangegeven de ontwikkeling na de eerste testfase open te stellen, zodat andere waterschappen kunnen aansluiten. Of die aansluiting daadwerkelijk tot hergebruik heeft geleid, blijkt niet uit openbare bronnen.

Indeling: het voornemen tot openstelling is gedocumenteerd, het hergebruik is geclaimd.

Open source bij gemeente Sittard-Geleen

De gemeente Sittard-Geleen gebruikt open source om minder afhankelijk te zijn van één leverancier. De gemeente geeft aan dat zij daardoor kan wisselen van dienstverlener en noemt voor deze oplossing jaarlijkse kosten van circa €12.000. De aanpak en genoemde kosten zijn openbaar beschreven; een onafhankelijke evaluatie van de besparing en het langetermijneffect ontbreekt.

Indeling: De werkwijze en kosten zijn gedocumenteerd; het effect op leveranciersafhankelijkheid is beschreven, maar niet onafhankelijk vastgesteld.

Nieuwe praktijkvoorbeelden kunnen in volgende edities worden toegevoegd zodra de resultaten controleerbaar zijn onderbouwd.

Bron: Digitale Overheid, *Opensourcewerken in de praktijk*, geraadpleegd 28 augustus 2026; Adviescollege ICT-toetsing, *Advies Evaluatie Ontwikkelproces CoronaMelder App*, 9 maart 2022; Europese Commissie, *impactstudie open source*, 2021; publieke codeverzamelingen van de betrokken organisaties; perceelwijzer.nl.

Feit	Resultaten van opensourcewerken worden wel gerapporteerd en de algemene waarde ervan is Europees goed onderbouwd, maar onafhankelijke metingen per Nederlandse casus zijn nog schaars.
Constatering	De beleidsinformatie is goed gedocumenteerd. De resultaatinformatie per organisatie blijft daarbij achter, zoals dat overigens bij digitalisering in bredere zin het geval is.
Mogelijke denklijn	De uitvraag in bijlage C maakt ruimte voor beredeneerde en gemeten resultaten, zodat praktijkervaring beter vergelijkbaar en herbruikbaar wordt.

13. Mogelijke denklijnen

De volgende vragen helpen om de discussie concreet te maken. Ze zijn geordend naar het niveau waarop het antwoord ligt.

Voor individuele organisaties

- Welke opensourcesoftware gebruiken we al en hoe beheren we die?
- Hoe en waar eigen software te publiceren?
- Waar zit kennis over licenties, beveiliging, architectuur, inkoop en gemeenschappen?
- Weten teams waar zij met opensourcevragen terecht kunnen?
- Waar zijn we afhankelijk van één leverancier, platform of specialistische kennis?
- Maken we voldoende gebruik van oplossingen die elders bij de overheid al bestaan?
- Welke OSPO-functies vervullen we feitelijk al en welke ontbreken?

Voor gezamenlijke ondersteuning

- Welke terugkerende juridische, technische of organisatorische vragen kunnen gezamenlijk worden opgelost?
- Welke kennis en hulpmiddelen kunnen rijksbreed of overheidsbreed worden gedeeld?
- Welke voorzieningen voor softwarepublicatie en hergebruik bestaan al en waar zitten hiaten?
- Welke samenwerking met Europese publieke OSPO's levert aantoonbare meerwaarde op?
- Welke werkwijzen zijn voldoende bewezen om later mogelijk breder te standaardiseren, bijvoorbeeld als lichte gemeenschappelijke ondergrens, zonder daar nu op vooruit te lopen?

De ordeningsvraag daaronder

De Nederlandse publieke sector kent verschillende bestuurslagen en domeinen: Rijk, gemeenten, provincies, waterschappen, onderwijs en onderzoek, met daarboven het Europese niveau. Sommige kennis en functies horen dicht bij de eigen organisatie. Andere worden sterker of efficiënter wanneer meerdere organisaties ze delen.

Beide routes hebben een prijs. Decentraal organiseren sluit goed aan op de eigen praktijk, maar kan versnippering en dubbel werk vergroten. Gezamenlijk organiseren bundelt kennis en middelen, maar staat verder van de dagelijkse uitvoering. De balans daartussen is daarom een bestuurlijke keuze, geen technisch ontwerpbesluit.

Bestaande stelsels, waaronder het CIO-stelsel binnen de Rijksdienst, zijn daarbij een logisch referentiepunt. Dit Handboek loopt niet vooruit op de vraag of een OSPO-functie daar formeel in moet worden verankerd.

14. De vervolgerkenning

Voor het vervolg staat één orderingsvraag centraal: Waar hoort OSPO-capaciteit thuis binnen bestaande governance- en CIO-stelsels? In de Nederlandse beleidslijn wordt de positionering van een nationale OSPO in het Rijks CIO-stelsel verkend. Dit Handboek kijkt bewust breder: Welke functies horen dicht bij de organisatie, welke kunnen beter worden gedeeld en welke bestaande structuren kunnen daarvoor worden benut?

- Welke concrete problemen rond opensourcewerken zijn terugkerend en organisatieoverstijgend?
- Welke functies horen logisch bij individuele organisaties en welke lenen zich voor gezamenlijke ondersteuning?
- Welke bestaande instrumenten en voorzieningen werken aantoonbaar en kunnen worden opgeschaald?
- Welke functies kunnen via bestaande netwerken en stelsels worden georganiseerd?
- Waar is nieuwe ondersteuning nodig omdat bestaande structuren de behoefte niet invullen?
- Hoe kan Nederland aansluiten op de nieuwe Europese opensourcestrategie en publieke OSPO-netwerken?
- Welke praktijkresultaten zijn nodig voordat verdere standaardisering of normstelling verantwoord is?

Mogelijke centrale onderzoeksvraag

Welke vormen van samenwerking en ondersteuning helpen publieke organisaties om volwaardig open source te werken, voort te bouwen op bestaande kennis en hergebruik te vergroten, met behoud van de eigen verantwoordelijkheid en context?

De uitkomst hoeft geen nieuwe organisatie te zijn. Het kan net zo goed gaan om beter gebruik van bestaande initiatieven, gedeelde voorzieningen, een sterkere netwerkfunctie, aanvullende centrale expertise of een combinatie daarvan.

15. Conclusies

De centrale vraag in dit Handboek is welke vormen van samenwerking en ondersteuning publieke organisaties helpen om volwaardig met open source te werken, voort te bouwen op bestaande kennis en hergebruik te vergroten, met behoud van de eigen verantwoordelijkheid en context.

Die vraag vraagt om verdere verkenning. Tegelijk maakt het voorgaande duidelijk dat een aantal zaken inmiddels wel kan worden vastgesteld. De beleidsontwikkeling is helder, de relevante functies zijn in beeld en in Nederland en Europa bestaan al verschillende bouwstenen, voorbeelden en ervaringen. Ook is duidelijk welke onderwerpen in een vervolg nader moeten worden onderzocht.

Op basis daarvan kunnen de volgende conclusies worden getrokken.

- Open source is in Europa expliciet onderdeel van de agenda voor technologische soevereiniteit en digitale autonomie.
- Nederland kent een doorlopende beleidslijn voor open standaarden, open source, interoperabiliteit, hergebruik en het beperken van leveranciersafhankelijkheid.
- De Nederlandse beleidslijn koppelt deze ontwikkeling aan twee concrete doelen: Ongewenste afhankelijkheden verkleinen en de digitale weerbaarheid versterken.
- Open source is een middel en geen doel. De waarde ervan moet per toepassing en per publieke uitkomst worden beoordeeld, echter voor het publiceren van eigen broncode geldt de wettelijke inspanningsverplichting uit de Wet hergebruik overheidsinformatie.
- Volwaardig opensourcewerken vraagt samenhang tussen beleid, juridisch, informatiebeveiliging, architectuur, inkoop, ontwikkeling, publiceren, hergebruik, aanpassen, opleiding en samenwerking.
- Een Open Source Program Office is internationaal een herkenbare manier om die samenhang te organiseren, maar de vorm hoeft niet overal hetzelfde te zijn.
- Nederland beschikt al over relevante voorlopers, gemeenschappen, standaarden, platforms en codevoorzieningen.

- De scenarioverkenning OSPO Rijk uit 2023, die afzonderlijk wordt gepubliceerd, biedt bruikbare lessen en laat zien welke organisatiekeuzes eerder zijn onderzocht.
- De volgende stap voor overheidsorganisaties die opensourcewerken nog niet structureel hebben belegd, is het inrichten van een herkenbare OSPO-functie. Dat hoeft geen aparte organisatie-eenheid te zijn. De vorm kan aansluiten op de eigen context, zolang kennis, coördinatie en ondersteuning samenkomen.

Van verkenning naar besluit

Een verkenning heeft alleen waarde als duidelijk is welk besluit zij moet helpen nemen. De volgorde is simpel: Eerst scherp krijgen wat nodig is, daarna bepalen wat lokaal of gezamenlijk beter werkt en pas dan kiezen hoe dat wordt georganiseerd.

Stap	Centrale vraag	Opbrengst
1. Feitenbasis	Waar zit het concrete probleem en welke afhankelijkheden, risico's of uitvoeringsvragen spelen?	Een gedeelde probleemdefinitie en zicht op de bestaande praktijk.
2. Functies en bewijs	Welke functies zijn nodig, wat bestaat al en wat levert aantoonbaar resultaat op?	Inzicht in hiaten, hergebruik, overlap en meetbare meerwaarde.
3. Bestuurlijke afweging	Welke functies horen lokaal en welke werken beter gezamenlijk, centraal of in een netwerk?	Een beredeneerde keuze voor lokaal, gezamenlijk, centraal of hybride.
4. Inrichting en leren	Welk mandaat, welke governance, financiering en monitoring zijn nodig om de gekozen route te laten werken?	Een uitvoerbare inrichting met een expliciet moment voor evaluatie en bijstelling.

Deze volgorde voorkomt twee valkuilen: Een organisatievorm kiezen voordat het probleem scherp is, of blijven verkennen zonder tot een besluit te komen. Het Handboek levert daarvoor de feitenbasis en de toetsvragen. De uiteindelijke inrichting blijft een bestuurlijke keuze, gebaseerd op context en bewezen meerwaarde.

Bijlage A. Tijdlijn 2000-2027

Jaar	Ontwikkeling	Betekenis	Bron
2000	Eerste opensourcestrategie Europese Commissie	Begin van een doorlopende Europese lijn.	Europese Commissie.
2002	Motie Vendrik c.s.	Open standaarden toepassen en open source stimuleren.	Kamerstukken II 2002/03, 28 600 XIII, nr. 30.
2003	Programma Open Source en Open Standaarden	Interoperabiliteit, toegankelijkheid en minder leveranciersafhankelijkheid.	Programma OSOSS.
2006	College en Forum Standaardisatie	Structurele stimulering van open standaarden.	Kamerstukken II 2006/07, 26 643, nr. 98.
2007-2008	Nederland Open in Verbinding	Open standaarden, open source, interoperabiliteit en gelijk speelveld.	Kamerstukken II 2007/08, 26 643, nr. 111.
2015	Wet hergebruik van overheidsinformatie	Afzonderlijk wettelijk kader voor hergebruik.	Wet hergebruik van overheidsinformatie.
2020	Open, tenzij	Beleidslijn voor het vrijgeven van broncode van overheidssoftware.	Kamerstukken II 2019/20, 26 643, nr. 676.
2020	Strategie Think Open en OSPO Europese Commissie	Open source als volwassen onderdeel van de eigen organisatie.	Europese Commissie.
2022	Opensourcewerken: de vrijblijvendheid voorbij	Afwegingskader; uitgangspunt breed onderschreven, beperkt nageleefd.	Berenschot in opdracht van BZK, september 2022.
2023	Agenda Digitale Open Strategische Autonomie	Open source als beleidsprioriteit binnen digitale open strategische autonomie.	Kamerstukken II 2023/24, 36 259, nr. 21.
2023	Scenarioverkenning OSPO Rijk	Onderzoek naar rollen, implementatie en mogelijke organisatievormen.	BZK / INSPIR8ION, december 2023.
2024	Implementatie Open Data-richtlijn	Softwarebroncode nadrukkelijk betrokken bij hergebruik.	Kamerstukken I 2023/24, 36 382, nr. 1.
2024	Interoperabel Europa	Sterker Europees kader voor interoperabiliteit en hergebruik.	Verordening (EU) 2024/903.
2024	Cyber Resilience Act in werking (10 december)	Verordening treedt in werking; volledige toepassing volgt in 2027.	Verordening (EU) 2024/2847.
2024	Standaard voor Publieke Code	Nederlandse vertaling voor open en herbruikbare publieke software.	Digitale Overheid, december 2024.

Jaar	Ontwikkeling	Betekenis	Bron
2025	Verklaring Europese digitale soevereiniteit, Berlijn (18 november)	Politieke toezegging van de lidstaten.	Summit for European Digital Sovereignty.
2025	Digital Commons EDIC (29 oktober; lancering Den Haag 11 december)	Europese samenwerkingsstructuur voor digitale gemeenschapsgoederen; Nederland is een van vijf stichtende lidstaten.	Digital Commons EDIC.
2025	Visie digitale autonomie en soevereiniteit (december)	Verminderen van ongewenste afhankelijkheden als zelfstandige opgave.	Ministerraad 12 december 2025; aanbieding Tweede Kamer 18 december 2025, Kamerstukken II 2025/26, 26 643, nr. 1450.
2026	OSOR-handboek (januari)	Europees referentiepunt voor opensourcewerken; Nederlandse werkvertaling april 2026.	Open Source Observatory.
2026	Rijksbrede IT-sourcingstrategie (2026)	Rijksbrede strategie voor de inzet van marktpartijen en leveranciers.	Digitale Overheid.
2026	Bestuurlijke verankering digitale autonomie en soevereiniteit	Digitale autonomie en het verminderen van ongewenste afhankelijkheden krijgen een herkenbare bestuurlijke plek.	Rijksoverheid.
2026	Europees pakket technologische soevereiniteit (3 juni)	Open source expliciet als pijler voor digitale autonomie.	Europese Commissie, 3 juni 2026.
2026	Meldverplichtingen Cyber Resilience Act (11 september)	Meldverplichtingen uit artikel 14 worden van toepassing.	Verordening (EU) 2024/2847, artikel 14.
2027	Volledige toepassing Cyber Resilience Act (11 december)	Alle eisen van de verordening van toepassing.	Verordening (EU) 2024/2847.

Bijlage B. Mogelijke OSPO-functies

Naslagoverzicht bij hoofdstuk 8. Per functie staat één toetsvraag; het overzicht schrijft geen inrichting voor.

Functie	Mogelijke bijdrage	Toetsvraag
Beleid	Beleid vertalen naar uitvoerbare werkwijzen.	Zijn uitgangspunten voor gebruiken, aanpassen, bijdragen en publiceren toepasbaar?
Juridisch	Licenties en rechten praktisch ondersteunen.	Worden terugkerende juridische vragen hergebruikt?
Informatiebeveiliging	Projectgezondheid, kwetsbaarheden en onderhoud verbinden met beveiliging.	Is duidelijk hoe de veiligheid van gebruikte en gepubliceerde componenten wordt gevolgd?
Architectuur	Interoperabiliteit, overdraagbaarheid en open standaarden meewegen.	Zijn compatibiliteit en vervangbaarheid expliciete selectiecriteria?
Inkoop	Dienstenecosysteem, exit en open werkwijzen meenemen.	Worden leveranciers beoordeeld op relevante expertise en continuïteit?
Ontwikkeling	Open ontwikkelpraktijken en bijdragen ondersteunen.	Wordt waar mogelijk voortgebouwd op bestaande oplossingen?
Publiceren	Professioneel vrijgeven en beheren ondersteunen.	Zijn licentie, metagegevens, documentatie en beheer geregeld?
Hergebruik	Publieke software vindbaar en toepasbaar maken.	Wordt eerst gezocht naar bestaande oplossingen voordat nieuwbouw start?
Aanpassen	Bestaande oplossingen verantwoord aanpassen.	Kunnen wijzigingen zoveel mogelijk terug naar het hoofdproject?
Opleiding	Kennis en vaardigheden vergroten.	Hebben betrokken functies voldoende praktische kennis?
Samenwerking	Gebruikersgroepen, andere OSPO's en gemeenschappen verbinden.	Is samenwerking structureel en overdraagbaar?

Bijlage C.

Uitvraag resultaatvoorbeelden

Met deze uitvraag kan iedere publieke organisatie een praktijkresultaat aanleveren voor hoofdstuk 12. Het is een open uitnodiging, geen verantwoordingsformat. Per voorbeeld worden de onderstaande vragen beantwoord; het resultaat wordt vervolgens ingedeeld als gedocumenteerd, geschat of geclaimd.

- **Organisatie:** welke organisatie of organisaties waren betrokken?
- **Probleem:** welk concreet probleem, risico of welke afhankelijkheid werd aangepakt?
- **Interventie:** wat is concreet gedaan vanuit opensourcewerken of een OSPO-functie?
- **Samenwerking:** welke andere organisaties, gemeenschappen of leveranciers waren betrokken?
- **Resultaat:** wat veranderde aantoonbaar?
- **Hergebruik:** is software, kennis of documentatie elders opnieuw gebruikt?
- **Doorlooptijd:** is doorlooptijd verkort of dubbel werk voorkomen?
- **Kosten:** zijn kosten vermeden of aantoonbaar verlaagd?
- **Afhankelijkheid:** is leveranciers- of technologieafhankelijkheid aantoonbaar verminderd?
- **Continuïteit:** is onderhoudbaarheid of overdraagbaarheid verbeterd?
- **Bewijsstuk:** is er een rapport, versiebeheerde broncode, evaluatie, besluit of meting?
- **Duiding:** kan een bestuurder, Chief Information Officer of projectverantwoordelijke de feitelijke meerwaarde kort duiden.

Bijlage D. Bronnenregister

1. Europese Commissie, Versterken van de technologische soevereiniteit van Europa, 3 juni 2026
https://commission.europa.eu/news-and-media/news/strengthening-europes-tech-sovereignty-2026-06-03_nl
2. Europese Commissie, Commission boosts open and interoperable digital ecosystems for public administrations, 3 juni 2026
https://commission.europa.eu/news-and-media/news/commission-boosts-open-and-interoperable-digital-ecosystems-public-administrations-2026-06-03_en
3. Europese Commissie, Open Source Software Strategy 2020-2023
https://commission.europa.eu/about/departments-and-executive-agencies/digital-services/open-source-software-strategy_en
4. Open Source Observatory van de Europese Commissie, OSOR Handbook: Open Source Software in Public Administration, januari 2026
<https://interoperable-europe.ec.europa.eu/collection/open-source-observatory-osor/news/updated-osor-handbook-published>
5. Nederlandse werkvertaling OSOR-handboek, Open Source Software in het openbaar bestuur, versie 1, 22 april 2026. Gebruikt als lees- en werkvertaling naast de oorspronkelijke Engelse bron.
6. Verordening (EU) 2024/2847 (Cyber Resilience Act); in werking 10 december 2024, meldverplichtingen vanaf 11 september 2026, volledige toepassing vanaf 11 december 2027
<https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/2847/oj>
7. Digital Commons EDIC, Governance: Created 29 October 2025; official launch 11 December 2025, The Hague
<https://digital-commons-edic.eu/governance/>
8. Verklaring over Europese digitale soevereiniteit, Berlijn, 18 november 2025. Summit for European Digital Sovereignty.
9. Rijksoverheid, Kamerbrief inzake vrijgeven broncode overheidssoftware, 17 april 2020
<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2020/04/17/kamerbrief-inzake-vrijgeven-broncode-overheidssoftware>
10. Rijksoverheid, Overwegingen bij open, tenzij en aanpak open source, 17 april 2020
<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2020/04/17/overwegingen-bij-open-tenzij-en-aanpak-open-source>
11. Berenschot in opdracht van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Opensourcewerken: de vrijblijvendheid voorbij, september 2022
12. Agenda Digitale Open Strategische Autonomie, Kamerstukken II 2023/24, 36 259
13. Visie Digitale autonomie en soevereiniteit van de overheid, ministerraad 12 december 2025, aangeboden aan de Tweede Kamer op 18 december 2025, Kamerstukken II 2025/26, 26 643, nr. 1450
14. Rijksbrede IT-sourcingstrategie, 2026
<https://www.digitaleoverheid.nl/overzicht-van-alle-onderwerpen/rijksbrede-it-sourcingstrategie/>
15. Verordening (EU) 2024/903 (Interoperabel Europa)
16. Rijksoverheid, Open overheid: open standaarden en opensourcesoftware
<https://www.rijksoverheid.nl/themas/overheid-en-democratie/digitale-overheid/open-overheid>
17. Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties / INSPIR8ION, Scenarioverkenning OSPO Rijk: Van visie naar realiteit, december 2023

18. Open Source Observatory van de Europese Commissie, Netherlands 2026 Country Report: A leading example, 7 juli 2026
<https://interoperable-europe.ec.europa.eu/collection/open-source-observatory-osor/news/netherlands-2026-country-report>
19. Rijksoverheid, Visie Digitale autonomie en soevereiniteit van de overheid, 18 december 2025
<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/2025/12/18/bijlage-2-visie-digitale-autonomie-en-soevereiniteit-van-de-overheid>
20. Digitale Overheid, Opensourcowerken in de praktijk, geraadpleegd 28 augustus 2026
<https://www.digitaleoverheid.nl/overzicht-van-alle-onderwerpen/open-source/in-de-praktijk/>
21. Adviescollege ICT-toetsing, Advies Evaluatie Ontwikkelproces CoronaMelder App, 9 maart 2022
<https://www.adviescollegeicttoetsing.nl/documenten/publicaties/2022/03/09/advies-evaluatie-ontwikkelproces-coronamelder-app>
22. Europese Commissie, The impact of open source software and hardware on technological independence, competitiveness and innovation in the EU economy, 2021
<https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/commission-publishes-study-impact-open-source-european-economy>
23. Tweede Kamer, Fiche: Cloud & AI Development Act, 26 juni 2026, document 2026D33068
https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?did=2026D33068&id=2026D33068
24. Belastingdienst, Digitale autonomie bij de Belastingdienst, 2026.
<https://open.overheid.nl/overheid/openbaarmakingen/api/v0/attachment/cd598607-becc-4b66-84ac-e5f3eaa2f8a5>
25. Europese Commissie / Interoperable Europe, EU Public Services OSPO Network.
<https://interoperable-europe.ec.europa.eu/collection/eu-ospo-network>

Hoofddclaims zijn waar mogelijk rechtstreeks onderbouwd met wetgeving, Kamerstukken en officiële publicaties van de Nederlandse overheid en de Europese Commissie. Voor opensourcowerken en de OSPO-functie is het OSOR-handboek van januari 2026 de primaire Europese praktijkbron. De Nederlandse vertaling van 22 april 2026 is als leesversie gebruikt en waar nodig getoetst aan de oorspronkelijke Engelse uitgave. De scenariooverkenning OSPO Rijk uit 2023 geldt als historische voorloper, niet als vervanging van actuele besluitvorming.

Colofon

Dit Handboek is een uitgave van:

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Samengesteld door:

INSPIR8ION, Arthur Dallau

Publicatieversie 1.0 · 21 september 2026